

İSRAİL'DE DEVLET KRİZİ: BALAGAN NEYİN HABERCİSİDİR? DEMOKRATİK ANAYASA VE BÖLGESEL BARİŞ İÇİN BİR FIRSAT MIDIR? YOKSA “DEMOKRATİK” SİYONİZM’İN YERİNİ RADİKAL DİNCİ SİYONİZM Mİ ALIYOR?

Ilyas Süpürgeci*

Öz

İsrail’in ruhu Siyonizm, milli marşının adı ise umut anlamına gelen Tikvah’dır. İsrail’in doğasında çelişki, iki yüzlülük, karmaşa, düzensizlik, kaos, çatışma ve nefret hakimdir. Yahudi halkın bir bölümü devletin karakterini “Yahudi ve Demokratik” olarak savunurken, diğer bölümü “Yahudi Din Devleti” karakterinde olmasında ısrar etmektedir. Yahudi toplumunda hep var olan bu bölünme nedeniyle bir anayasa yapılamamıştır. Devleti kuran halk, 1800’lü yıllardan itibaren aşamalı olarak farklı coğrafyalardan Filistin’e göç ederek gelen Yahudiler ve onların çocuklarıdır. Fakat üzerine Siyonist bir proje hazırlanan toprakların sahibi olan ve binlerce yıldır orada yaşamakta olan bir halk vardı; Filistin Halkı. Kadim Filistin coğrafyasında, Siyonist projenin tatbik edilmesiyle başlayan ve hiç bitmeyen savaşlar, katliamlar, çatışmalar, kan ve büyük acılarla yoğrulan tarihin akışı içerisinde; Siyonist proje emperyalizmin desteğiyle bazı ilerlemeler kaydetmiş olsa da henüz hedeflerine ulaşamamıştır. Bu makalede, İsrail Yahudi toplumunun kendi içinde sürüklendiği devlet krizi bağlamında; Yahudi Toplumunun Kendi Dinamikleri ile Dış İlişkiler ve Güvenlik Alanındaki Dinamikler olmak üzere iki başlık altında, literatür taraması ile elde edilen bulgular incelenmiştir.

Siyonist ruh demografi temelinde iki önemli sorunla yüzleşmek zorunda kalmıştır: Yahudiler ile Filistinli nüfus arasındaki yarış ve Ultra Ortodoks Yahudilerin diğerlerine göre sayısındaki hızlı artış. 1 Kasım 2022 seçimlerinden sonra, Netenyahu liderliğinde kurulan Ultra Ortodoks partilerin de katıldığı koalisyon hükümeti, aşırı sağ ve radikal dinci bir karakterdedir. Hükümetin Knesset’e sunduğu hukuk reformu muhalefetin sert tepkisine neden olmuştur. Hangi tarihte başladıktan sonra 14 hafta boyunca devam ettiğini belirtmek daha iyi olur 14 haftadır ülke çapında kitlesel protesto eylemleri sürmektedir. Seküler kesim “demokrasi ve hukuk Devleti’nin yerini diktatörlüğün alacağından kaygı duymaktadır ve demokratik bir anayasa talep etmektedir. Diaspora ve ABD yönetimi hükümete uyarılarda bulunurken demokratik değerlerin korunması yolundaki çabaları desteklemektedir. Demokratik bir anayasa için bir uzlaşma zemininin kısa ve orta vadede oluşması pek mümkün görülmemektedir. Bu çalışmada İsrail devletini karşı karşıya kaldığı bu krizin, İsrail’in ve Filistin Halkı’nın geleceğine dair etkileri ve İsrail’in dış ilişkileri ve güvenlik politikasına etkileri bakımından değerlendirilmiş ve bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu sonuçlardan biri, aşırı sağ ve Ultra Ortodoks bir hükümetin Filistin topraklarını Yahudileştirme ve şiddet politikasını sürdüreceğidir.

Anahtar Kelimeler: Siyonizm, Balagan, Yahudilik, Seküler, Ultra Ortodoks, Radikal, Netenyahu.

* Kurmay Kıdemli Albay (E), Eski Tel Aviv Silahlı Kuvvetler Ataşesi, supurgeci99@yahoo.com.tr, ORCID NO:0009-0005-8336-5076.

Bu makaleye atıf için: Süpürgeci, İlyas. (2023). İsrail’de devlet krizi: Balagan neyin habercisidir? Demokratik anayasa ve bölgesel barış için bir fırsat mıdır? Yoksa “Demokratik” Siyonizm’in yerini radikal dinci siyonizm mi alıyor?, SDE Akademi Dergisi, 3(3), 324-359

STATE CRISIS IN ISRAEL: WHAT DOES BALAGAN FOREIGN? IS IT AN OPPORTUNITY FOR A DEMOCRATIC CONSTITUTION AND REGIONAL PEACE? OR IS “DEMOCRATIC” ZIONISM REPLACED BY RADICAL RELIGIOUS ZIONISM?

İlyas Süpürgeci

Abstract

Israel's spirit is Zionism, and its national anthem is Tikvah, which means hope. Contradiction, balagan and hatred dominate the nature of Israel. While some of the Jewish people defend the character of the state as “Jewish and Democratic”, the others insists that it should have the character of the “Jewish Religious State”. Due to this division that has always existed in the Jewish community, a constitution could not be made. The people who founded the state are the Jews and their children, who migrated to Palestine from different geographies since the 1800s. The Zionist spirit had to face two major problems on the basis of demographics: the race between the Jews and the Palestinian population and the rapid increase in the number of Ultra-Orthodox Jews relative to others. After the elections on 1 November 2022, the coalition government formed under the leadership of Netanyahu, in which the ultra-Orthodox parties also participated, has a far-right and radical religious character. The law reform that the government presented to the Knesset caused a strong reaction from the opposition. Mass protests have been going on across the country for 14 weeks. The secular segment is concerned that the “democratic and rule of law” will be replaced by a dictatorship and demands a democratic constitution. It seems unlikely that a compromise ground for a democratic constitution will be formed in the short and medium term. It is evaluated that a far-right and ultra-Orthodox government will continue its policy of Judaizing Palestinian lands and violence.

Keywords: Zionism, Balagan, Judaism, Secular, Ultra-Orthodox, Radical, Netanyahu.

Giriş

“Balagan” sözcüğü İsrail’deki Yahudilerin genel halini, fakat özellikle son yıllardaki siyasi ve toplumsal hayatını ve zihin dünyasını en iyi anlatan sözcüktür denilebilir. “Balagan: İsrail İbranice argosunda bir isimdir ve hem fiziksel hem de zihinsel anlamda düzensizlik, kargaşa, kaos ve anarşi anlamına gelir” (Sözlük Milog, 2023).

Yahudi toplumundaki süregelen seküler ve seküler olmayan kutuplaşması iki kesim arasındaki güvensizlik ve gerilimi arttırmıştır. Bu iki kutup veya kamp arasındaki mücadele nedeniyle Siyonist devletin kuruluşundan itibaren günümüze kadar geçen sürede kurulan hükümetlerin tamamı çok partili koalisyon hükümetleri şeklinde ve genellikle kısa ömürlü olmuştur. Derinleşen siyasi krizin ve kutuplaşmanın geldiği noktayı Cumhurbaşkanı Herzog’un halkını uyardığı kaygı dolu ifadelerinden anlamak mümkündür:

“Başkan Isaac Herzog İsrail’in seçim kampanyası kızışırken son şiddet olaylarını kınadı. “Şiddet artıyor. Kamusal alanda ve sosyal medyada sözlü şiddet (ihanet suçlamaları, Nazilerle karşılaştırmalar, tehditler ve küfürler). Sözlü şiddet asla böyle kalmaz. Bununla ilgili olarak hakaretlerin fiziksel şiddete dönüştüğünü görüyoruz; Sıkılmış yumruklara, saldırılara, kan dökülmesine,” dedi; Başkan’ın Sinagogu’ndaki geleneksel Yüksek Kutsal Günler ayini sırasında. “Rahatsız edici düşünceden kaçınılamaz: sırada ne var? Bıçaklar mı? Silah sesi mi? Ölümler, Tanrı korusun? Ne de olsa, bu hikâyeyi daha önce de yaşadık. Bu şiddet olaylarını şiddetle kınıyorum. Ve herkese söylüyorum, bir sonraki edepsiz paylaşımınızdan önce, bir sonraki nefret dolu tweetinizden veya cevabınızdan önce, kavga etmeden, saldırmadan ve vurmadan *önce*- durun! Daha sonra af dileyerek veya özür dileyerek gelmeyin- şimdi durun! Çok geç olmadan” (Herzog, 2022).

En son 1 Kasım 2022’de yapılan seçim öncesinde, İsrail’deki Yahudi toplumun hafızasının derinliğinde var olan “güvenlik paranoyasının kaşınması” ve İsrail’de yıllardır devam eden hükümet krizi veya siyasi kriz ile birlikte demografik yapıdaki değişim (seküler kesimde doğurganlık azalırken, ırkçı ve ultra Ortodoks kesimdeki doğurganlık neredeyse iki katı) ile birleşince; seçimden aşırı sağcı ve radikal dincilerin hâkim olduğu bir koalisyon hükümeti tablosu ortaya çıkmıştır.

Yahudi toplumunun hemen hemen bütün kesimlerinin (iktidar ve muhalefet) ortak noktası Siyonist İdealler ve Siyonizm'dir. Bununla birlikte; iktidarı oluşturan koalisyondaki partilerin bazılarının tabanı radikal dinci ve oldukça eğitimsiz ve bağnaz olarak nitelendirilebilecek kişilerden oluşmaktadır (Önceki İsrail başbakanı İshak Rabin'e yönelik suikast gerçekleştiren kişinin bu tabandan biri olduğu hatırlanmalıdır). Muhalefet partilerinin dayandığı tabanın büyük çoğunluğu ise seküler ve/veya ateist yaklaşımı benimseyen entelektüel bireylerden oluşmaktadır (Suikasta kurban giden İshak Rabin ve destekleyenleri gibi). İsrail Devleti'nin asıl güç kaynağı da büyük ölçüde bu seküler kesimin kapasitesi ile oluşturulan her türlü güçtür.

İki kampın amansız mücadelesini çok iyi istismar edebilen ve baskın siyasi figür olan Binyamin Netanyahu son genel seçimde liderliğini yaptığı sağ, aşırı sağ ve radikal dincilerden oluşan kampın zafer kazanmasını sağlamış ve şahsi çıkarlarını da önceleyerek radikal kesimlerle kader birliği yapmıştır. Kamplar ülkenin gelecek perspektifi bağlamında çok farklı bir vizyona sahiptir. Özellikle devletin temel nitelikleri, din ve devlet ilişkisi, hukuk, zorunlu askerlik, yönetim tarzı, İsrail-Filistin çatışmasının nasıl çözüleceği ve Yahudi Diasporası ile ilişkilerin niteliği gibi hayati konularda kamplar arasında derin farklılıklar söz konusudur. Netanyahu'nun liderlik ettiği kamp son seçim sonuçlarını bir zafer olarak nitelendirmektedir. Radikal dinci ve aşırı sağcı kesim ilk defa bu kadar önemli bir siyasi güç elde etmiştir. Bu “zafer ve güç tablosundan” hareketle ve seçim kampanyalarındaki vaatleri doğrultusunda iktidar döneminde kendi zihinlerindeki bir devleti şekillendirmek için çalıştıkları görülmektedir.

Nispeten demokratik olan devletin temel nitelikleri, iktidardaki koalisyon partilerinin mutabakatı ile değiştirilerek; güçler ayrılığına son verilirken, önemli ölçüde zaten bir din devleti görünümüne sahip olan İsrail'in tamamen bir din devletine dönüştürülmesi ve yürütmeye büyük güç kazandırılması doğrultusunda; bir “hukuk darbesi” veya hukuk reformu yapılmaya çalışılmaktadır. Ağırlıklı olarak seküler kesimin oluşturduğu muhalefet cephesi ise buna karşı direnmektedir. Yüzbinlerce kişinin meydanları doldurduğu, zaman zaman ana ulaşım arterlerini ve havaalanını işgal ettiği ve yer yer polisle çatıştığı, yedek askerlerin (savaş pilotları ve özel birlikler dahil) hükümetin görev çağrısı olması halinde bu

görevlere katılmayacaklarını kamuoyuna duyurdukları, ülke çapında ve kitlesel grev (27 Mart günü) ve direniş protestoları 14 haftadır sürmektedir. Kısacası, kuruluşundan bugüne kadar seküler Yahudi kesimin hâkim olduğu; fakat seküler anlayış ile din devleti çelişkisinin iç içe devam ettiği gergin toplumsal hayatın ve bunun etkilediği devlet hayatının sürdürülebilmesinin oldukça zorlaştığı bir noktaya gelmiş görünmektedir.

Bu makalede, İsrail Yahudi toplumunun kendi içinde sürüklendiği devlet krizi bağlamında; Yahudi Toplumunun Kendi Dinamikleri ile Dış İlişkiler ve Güvenlik Alanındaki Dinamikler olmak üzere iki başlık altında, literatür taraması ile elde edilen bulgular incelenmiş, Krizin, İsrail'in ve Filistin Halkı'nın geleceğine dair etkileri ve İsrail'in dış ilişkileri ve güvenlik politikasına etkileri bakımından değerlendirilmiş ve bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

1. Yahudi Toplumunun Kendi Dinamikleri

a. Tarihsel Süreç (Siyonizm, Göçler, Devletleşme Aşamaları, Anayasa Yapılamayı ve İki Yüzlülük):

İsrail Devleti kurma fikri ilk olarak ortaya atıldığında, nerede kurulacağı konusunda bir kesinlik yoktu ve bu konuda uzun tartışmalar yaşandı. Bu fikrin sahipleri de o tarihlerde zaten Filistin'de yaşamıyorlardı ve daha çok Avrupa ülkelerinde yaşıyorlardı. Tartışmalar sonunda, Filistin bölgesinde “başkenti Kudüs olan, Yahudilere ait ve Yahudi karaktere sahip bir devlet” kurmak fikri (Siyonist idealin bir parçası olarak) kesinleşti. Fakat ortada ne bir vatan ne de bir millet vasfına sahip halk vardı. Devleti kuran halkın büyük bir bölümü daha önce o toprakların sahibi olan ve orada doğup büyümüş olanların çocukları değildir ve dünyanın çok farklı coğrafyalarından göç ederek gelmiş olanlar ve onların çocuklarıdır. Göç bugün dahi sürmektedir.

Ofir Haiyry Mayıs 2018'de, “İsrail'in Demografik Mucizesi” başlığıyla yayınlanan yazısında, Filistin'e 1800'lü yıllarda başlamış olan ve günümüzde devam eden Yahudi göçünün Siyonizm açısından önemini şöyle yorumlamış: “...Yahudilerin İsrail'de toplanmaya devam etmesi demografik

iyimserliğin ek bir kaynağıdır. Yüzyılın başından ve eski Sovyetler Birliği’nden gelen büyük Yahudi göçmen dalgasının yavaş yavaş sönmesinden bu yana hem eski SSCB’den hem de Fransa, Etiyopya ve ABD gibi ülkelerden daha küçük ama yine de önemli sayılar geliyor. Son on yılda net kazanç (geri dönen İsraililer ve daha sonra ayrılan yeni göçmenler çıkarıldığında), yılda ortalama yaklaşık 20.000 veya her on yılda 200.000’den fazla ek Yahudi ile oldukça sabit olmuştur. İstatistikler, İsrail’in hayatta kalması ve düşmanlarıyla varoluşsal mücadelesinde galip gelmesi için gereken demografik güce ilişkin yüreklendirici bir hikâye anlatıyor. İsrail’in artan doğurganlık oranları, yeni Yahudi göçmenlerin sürekli gelişile birlikte, çoğu diaspora topluluğundaki zıt eğilimlere karşı yerleştirildiğinde, birkaç yıldır İsrail’in dünyanın en büyük tek Yahudi topluluğu olduğu anlamına geliyor. Bu, İsrail’de İkinci Tapınak döneminden bu yana benzeri görülmemiş bir şey. Daha da önemlisi, İsrail dünya Yahudilerinin mutlak çoğunluğuna ev sahipliği yapıyor veya yakında olacak; ki bu muhtemelen yaklaşık 2.500 yıl önce İlk Tapınak döneminden bu yana eşi görülmemiş bir şey. Son demografik eğilimler, gelecek nesilde İsrail’in Yahudi yaşamının tartışmasız ağırlık merkezi olacağı anlamına geliyor. Bütün bunlar, Siyonizm’in 120 yıllık İsrail topraklarını bir kez daha Yahudi ulusunun ve Yahudi hikayesinin merkezi haline getirme hedefi için hala büyük ölçüde tanınmayan çarpıcı bir zafer anlamına geliyor. Diğerlerinde olduğu gibi bu konuda da Herzl’in rüyası artık bir rüya değil” (Haivry, 2018).

Yoav Karni 30 Mart 2023 tarihli yazısında, bugün yaşanmakta olan Devlet Krizinin köklerinin 74 yıl öncesine dayandığını ortaya koymuştur. Ona göre, İsrail anayasasının gasp edildiği gün, 74 yıl önce (14 Şubat 1949) İsrail’de zaten bir anayasal darbe vardır. Merkez-sol ve dini koalisyon, bir anayasa yapmak üzere seçilen bir Kurucu Meclisi ele geçirir ve onu Birinci Knesset’e dönüştürür. Ha’aretz’deki bir başyazıya göre yeni yasama organı, “anayasayı sağlayarak toplumumuzun gelecek nesiller için imajını şekillendirmek üzere seçildi. Özgür, adil ve ilerici bir demokratik rejim için mihenk taşı koyması emredildi. Karni (2023) başlangıçtaki bu durumu şu şekilde anlatır: Gerçekte Dindarların bir anayasa istemediğini herkes biliyordu, çünkü bir anayasa zorunlu olarak laik ve liberal ya

da nispeten liberal olacaktı. O zaman bile küçük Ultra-Ortodoks azınlığı endişelendiren bir fikir olan tam eşitliği tatmak zorunda kalacaktı. David Ben-Gurion, Ultra-Ortodoksları memnun etmeye karar verdi. Kendisini ve kendisi için ortak bir kombinasyon olan İsrail'in sonsuzluğu hakkında düşündü. Sonsuzluk, Holokost'un isli dumanları için özel bir muameleyi haklı çıkardı. (Ben Gurion'un) Kişisel çıkarı koalisyon çoğunluğu bulmaktı. O zamanlar pragmatik ve ılımlı olan ve Mapai'nin çorbasındaki soya peyniri olmaya hazır olan dindarları tercih etti. Ben-Gurion, (onların) bir anayasanın yazılmasını veto etmelerine izin verdi ... Öte yandan, aslında çok endişeli olan bir Knesset üyesi vardı. Anayasanın yerine geçemeyeceğine inanıyordu. Adı Menachem Begin'di ve o kadar da önemli olmayan bir muhalefet partisinin lideri konumuna alışmaya yeni başlıyordu. İlk Knesset'in ilk toplantılarının tutanaklarına bakıldığında bunun ne kadar önemsiz olduğu ortaya çıkıyor. Begin'in görüşüne göre, kendisini "Birinci Knesset olarak adlandıran şeyin doğasında bir gayrimeşruluk damgası vardı. Sonraki yıllarda geri döndü ve gayrimeşruluğa zorlandı. Kurucu Meclisi Parlamentaoya dönüştürme eylemini, İsrail demokrasisinin temellerini baltalayan orijinal bir günah olarak gördü. ... Taslak hazırlamayanlar Anayasasız İsrail cehenneminin kapılarını açtılar."

New York'ta faaliyet gösteren bir Siyonist örgüt olan Tikvah Foundation Hebrew Advanced Institute isimli kuruluşun internet sitesinde "Liberalizm, muhafazakarlık ve Siyonizm" başlığı ile yayınlanan bir yazıda, 14-18 Kasım 2016 tarihleri arasında bir dizi seminer icra edildiği bildiriliyor ve Siyonizm'in dünden bugüne kendi içindeki bölünmelerinin, kendi içindeki tutarsızlıklarının ve çelişkilerinin tartışıldığı vurgulanıyordu: "... Siyonizm devrimci bir fikir mi yoksa eski bir mirasa dönüş mü? ... Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupada bulunan ilericiler ve muhafazakârlar İsrail'le aynı fikirde değiller. Bunlar İsrail karmaşıklığında ideolojik taahhütlerinin yankılarını buluyorlar. İsrail gerçekliğinin bu karmaşıklığı, İsrail'in hem evrensel hem de ulusal idealleri yerine getiren altyapısındaki ikiyüzlülüğün bir sonucudur. Bu, Bağımsızlık Bildirgesi'nde zaten açıkça görülmektedir. İsrail Devleti'nin "din, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın tüm vatandaşları için tam bir sosyal ve siyasi hak eşitliğini koruyacağını" taahhüt eder, ancak

aynı zamanda İsrail Devletinin Yahudi halkının devleti ve Yahudi halkının yurdu olduğunu, İsrail Devleti’nin doğrudan Yahudi tarihinden ve Yahudi inancından türetildiğini vurgular” (TIKVAH, 2016). Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere hem İsrail’deki Yahudilerin kendi arasında hem de İsrail’deki Yahudilerle diaspora arasında Siyonizm’in ne olduğu ve Filistin’deki uygulamaları konusunda özellikle Liberaller ve Muhafazakârlar arasında bir ayrışma, farklılaşma ve sürtüşme olduğu bir gerçektir.

b. Demografik Yapı:

(1) Dünyadaki Yahudiler:

Gazeteci ve yorumcu Itamar Eichner imzasıyla 26 Eylül 2022 tarihinde yayınlanan bir habere göre: “Yahudi Ajansı’nın 25 Eylül 2022 günü yayınladığı bir raporda, bu Yahudi yeni yılında (Rosh HaShana) dünya Yahudilerinin sayısının yaklaşık 15,3 milyon olduğu belirtilir. Rapora göre İsrail’de yaklaşık 7.080.000 Yahudi yaşarken (önceki yılki yaklaşık 6.950.000’e kıyasla), 8.25 milyon Yahudi diasporada yaşıyor ve bunların yaklaşık altı milyonu yalnızca Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşıyor.

Eichner’in (2022) verdiği bilgilere bakıldığında dünyadaki Yahudiler hakkında şu sayısal ve demografik verilere ulaşılır: İsraili Yahudiler, bir önceki yıla göre %1’lik bir artışla dünyadaki tüm Yahudi nüfusunun %46,2’sini oluşturuyor. Veriler, şu anda İsrail’de yaşayan ve Nüfus Kayıt Defterinde Yahudi olarak kayıtlı olmamasına rağmen Geri Dönüş Yasası uyarınca İsrail vatandaşlığına hak kazanan yaklaşık 500.000 kişinin olduğunu gösteriyor. Bu sayı aynı zamanda kendilerini Yahudi olarak tanımlayan ve başka herhangi bir dini mensubiyeti olmayan herkesi içerir, ancak kendilerini “kısmen Yahudi” olarak tanımlayanları hariç tutar. Geri Dönüş Yasası, Yahudilere ve akrabalarına İsrail’e gelip yaşama hakkı vererek onlara otomatik vatandaşlık veriyor. Yahudi Ajansı’na göre, dünya çapında İsrail dışında yaşayan, yasa uyarınca İsrail vatandaşlığı almaya uygun 25,5 milyon insan var. İsrail ve ABD’den sonra en fazla Yahudi yoğunluğuna sahip ülkeler Fransa (442.000), Kanada (394.000), İngiltere (292.000), Arjantin (173.000), Rusya (145.000), Almanya (118.000) ve Avustralya’dır (118.000).

(2). İsrail'in 2020 yılında demografisi¹

2020 sonu itibariyle İsrail'deki nüfusun bileşimi şunları içerir: 6,87 milyon Yahudi nüfusun yüzde 73,9'u (2008 nüfus sayımındaki Yahudilerin yüzde 75,6'sına kıyasla), 1,96 milyon Arap (Müslümanlar, Dürziler, Arap Hıristiyanlar) - yüzde 21,1 (2008 nüfus sayımındaki yüzde 20,2'ye kıyasla) ve 465 bin "Diğer" - 2008 nüfus sayımındaki yüzde 4,2'ye kıyasla nüfusun yüzde 5,0'üdür. "Diğerleri", nüfus kayıtlarında dine göre sınıflandırılmayan nüfustaki bireylerdir (çoğunlukla Yahudi bir anneden doğmamış Yahudi halkının torunları, esas olarak eski Sovyetler Birliği'ndeki gurbetçilerden) ve Arap olmayan Hıristiyanlar, İsrail'e göç sayesinde nüfus içindeki payları artıyor.

2016'nın sonundaki CBS anketine göre (Haziran 2018'de yayınlandı-mevcut olanların en günceli)- Yahudiler arasında yaklaşık yüzde 45'i yaşam tarzlarını laik, yaklaşık yüzde 25- geleneksel, yaklaşık yüzde 16 - çok dindar ve dindar ve Yüzde 14 - Ultra Ortodoks olarak tanımlamaktadır. Yani, 2016'da Ortodoks olmayan Yahudiler grubu, Yahudi nüfusunun yüzde 86'sını veya İsrail'deki toplam nüfusun yüzde 64,2'sini oluşturuyordu. Anketeye göre seküler grup, Yahudi sektöründeki en kalabalık grup ama mutlak çoğunluğa sahip değildir.

Dini profil, bir kişinin ait olduğu grubu belirlemede önde gelen etkenlerden biridir ve bu, kendisini Yahudi ve demokratik bir devlet olarak tanımlayan İsrail'de öne çıkmaktadır. Halacha'ya göre Yahudi tanımı, Merkezi İstatistik Bürosu açısından da İsrail'deki Yahudi nüfusunun büyüklüğünü belirleyen tanımdır. Yahudi bir ailenin çocuğu olan, babası Yahudi, annesi Hristiyan olan bir kişi, kendi tanımı gereği Yahudi olduğunu iddia edebilir ve hissedebilir, ancak CBS onu Yahudi nüfus grubuna değil, "diğerleri" olarak bilinen grup Yahudi nüfus grubuna dahil edecektir. Öte yandan, ankette kendini ultra-Ortodoks olarak tanımlayan dindar bir Yahudi, istatistiksel açıdan ultra-Ortodoks nüfus grubuna dahil edilecektir (CBS, 2018d). Ultra-Ortodoks teriminin resmi bir tanımının bulunmadı-

1 Veriler İsrail İstatistik Kurumu Merkez Bürosu'na aittir (The Central Bureau of Statistics - CBS), veri tarihi: Temmuz 2021.

ğına dikkat edilmelidir. CBS tarafından çok yıllı tahminde Ortodoks olmayan ve “diğer” Yahudiler grubu ile ultra Ortodoks grup arasında yapılan gruplara ayırma, İsrail toplumuna ilişkin belirli bir bakış açısını yansıtıyor. Yahudilerin genel nüfus içindeki oranı, Arap nüfusunun daha yüksek oranda çoğalması nedeniyle düşüş eğilimi gösteriyor.

(İsrail’de Ultra Ortodoks kesimdeki) Yılda yüzde 4,4’lük nüfus artışı (son beş yılda yüzde 24) dünyada alışılmadık bir durum ve son derece yüksek doğurganlık oranı sayesinde mümkün; Even’e göre (2021) laik kadınlar arasında 2,1’e kıyasla ultra Ortodoks kadın başına 6,6 çocuk (CBS, 2020d). Bu nedenle ultra Ortodoks kesim, geniş ailelerde ve genç yaşlarda öne çıkıyor. Sektördeki doğum oranı önümüzdeki yıllarda önemli ölçüde azalacak olsa da genç yaş grubu, üreme çağındaki çok sayıda kadın nedeniyle önümüzdeki yirmi yılda yüksek bir nüfus artışını garanti ediyor.

(8). Siyasi Demografik Sorun (İsrail’in dar alandaki denge ve geniş olmak üzere iki ölçekteki demografik değişkene yaklaşımı)

15 Mayıs 1948’de David Ben-Gurion, İsrail Topraklarında bir Yahudi devletinin, yani İsrail Devleti’nin kurulduğunu ilan etti. Bu, 600.000 Yahudi’nin bir devletin kurulması için kritik bir kitle olmadığını iddia eden Merkezi İstatistik Bürosu’nun kurucusu Prof. Roberto Baki’nin onu bundan caydırmaya çalışmasına rağmen gerçekleşti (Landsman, 2018). Ancak zaman içinde demografik yapı beklenmedik bir şekilde İsrail’in lehine değişti ancak siyasi demografik meydan okuma ortadan kalkmadı ve hatta yoğunlaştı.

İsrail’in siyasi demografik sorunu, öncelikle kendi demografisi ile iç içe geçmiş Filistinlilere karşı Yahudi ve demokratik bir devlet olarak kimliğini korumaktır. Bu, devletin sınırları içinde Yahudi nüfusu ile Filistin nüfusu arasında pozitif bir yurttaş dengesi (“dar denge”) sağlamak anlamına gelir... İsrail’deki Filistin nüfusunun şimdiye kadar daha hızlı doğal artışı göz önüne alındığında, dar dengede Yahudilerin payında daha fazla düşüş, İsrail’in Filistin nüfusu üzerindeki toprakları ilhak etmesi durumunda, örneğin Ür-

dün Vadisi de dahil olmak üzere C bölgelerindeki toprakları ilhak etmesi durumunda gerçekleşecektir.

Even'e göre (2021), "Geniş denge", İsrail'in kendi egemenliğinde olan topraklarındaki Yahudilerin sayısı ile Filistinlilerin sayısı arasındaki orandır. İsrail'in Yahudi ve demokratik olmasını doğrudan etkilemez, ancak İsrail'in dünyanın gözünde ve başka bir ulusa hükmetmek istemeyen İsrail vatandaşlarının önemli bir bölümünün gözünde, Filistinlileri yöneten imajını olumsuz etkiliyor. 2020 sonu itibarıyla İsrail, Yahudiye ve Samiriye ile Gazze Şeridi'ndeki Filistinli sayısının 6,5 milyon olduğu tahmin ediliyor. Bahsedildiği gibi "Yahudiler ve diğerleri" 2020'de yaklaşık 7,4 milyon kişidir. Yani, geniş dengede Filistinlilerden daha fazla Yahudi ve diğerleri vardır.

c. Demografik Yapının Ordu Üzerindeki Etkileri ve Kamuoyunun Gündemindeki Önemli Konular

İsrail'deki ana problemlerden biri Yahudilerin kendi içlerindeki dini ve etnik parçalanmışlığıdır. Bar-Ilan Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünden Elisheva Rossman-Stolman tarafından yapılan bir araştırmanın sonucunda, Aralık 2005 tarihinde, "Zorlu Sistemler Olarak Ordu ve Din: IDF ve Dini Siyonizm" başlığı ile yayınlanan Rossman-Stolman tarafından 2005 yılında hazırlanan bir doktora tezinden yapılan bazı alıntılar durumu anlamaya yardımcı olacak niteliktedir. Tez esasen Dindar Siyonizm ile İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır: Tezdeki bilgilere göre, askere alınanların askerlik hizmetleri öncesinde ve sırasında Yahudi dini eğitim kurumlarına katılmalarına olanak tanıyan çalışma programları vardır. Tez özellikle bu tür dört yapıyı derinlemesine inceler: Hesder Yeshivot, Mekhinot, Dini Kibbutz'un Shiluv programı (hepsi genç erkeklere hitap eder) ve kadınlar için Midrashot. ... Burada incelenen eğitim programlarının ortak özelliği, öğrencilerin askerlik hizmetini belirli bir süre için ertelemelerine olanak sağlamasıdır. ... Ertelemeleri sona erdiğinde, öğrenciler programlarının IDF ile düzenlemesine göre askere alınır. Midrashot mezunlarının çoğu, IDF Eğitim birliklerinde görev yapıyor.

Hesder mezunları, diğer Hesder mezunları ile homojen birimlerde görev yapmaktadır. Shiluv ve Mekhinot mezunları grup olarak askere alınmazlar. Birçoğu seçkin muharebe birimlerinde hizmet etse de bağımsız olarak görevlendirilirler ve bir çalışma programına ait olmalarının hizmetleri üzerinde çok az etkisi vardır. Shiluv ve Midrashot mezunları, askerlikleri sırasında çeşitli sürelerde eğitimlerine geri dönerler ve daha sonra hizmetlerini tamamlarlar. Hesder öğrencileri, erkek askerler için zorunlu olan üç yılı dolduramaz, yaklaşık 18 aylık hizmetten sonra eğitimlerine dönerler. ... Karma cinsiyetli muharebe birimleri sorunu ve Gazze'den çekilme (2005) gibi durumlarda, sorun genellikle medyanın büyük ilgisini çekmiştir ve kamusal alana yayılmıştır... IDF, İsrail toplumundaki diğer gruplar için benzer düzenlemelere izin vermektedir. NaHaL Bnei Meshkim birimleri, Dürzi Kherev müfrezesi ve Bedevi İzleyiciler Müfrezesi birimleri gibi (Rossman-Stolman, 2005:276-288).

Milli Güvenlik bürokrasisinde görev almış ve Knesset eski üyesi Ofer Shelah imzalı, 28 Eylül 2022 tarihinde INSS'de yayınlanan, “Çok boyutlu hizmet modeli: IDF'deki personel yapısında değişiklik yapmak için bir öneri” başlıklı bir yazıda “İnsan gücü söz konusu olduğunda, IDF, özünde ve içindeki askerleri motive eden güçlerde birbirinden farklı üç dünyayı sürdürüyor. Bu dünyaların üzerine kurulduğu mantık birliği olmadan da her birinde ihtiyaç duyulan reformlar uzun sürmeyecektir. ...Ordunun safalarında mevcut durumun istikrarsız olduğu ve kötüye gitme ve bir krize dönüşme tehdidi taşıdığı kabul ediliyor” (Shelah,2022), denilerek gelecekte ortaya çıkacak bir krizin işaretleri verilmektedir.

İsrail Ulusal Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (INSS) sitesinde yayınlanan bir makalede; “Gelen Genelkurmay Başkanı'nın önündeki **Güç Oluşturmanın Zorlukları**” başlığı altında konu incelenmiş ve önemli sorunlar sıralanmıştır: “... Askerlerin (yükümlülerin) yüzdesi düşük bir noktaya ulaştı, kadın ve erkek askerlerin motivasyonu erozyona uğradı ve IDF'nin bir sonraki savaşa hazır olup olmadığıyla ilgili eksikliklerden söz edilmektedir. Bu noktada IDF'nin **gücünü inşa etme alanındaki en yakıcı meselelerden bazıları** şu şekilde sıralanmaktadır (Heyman, Kaduri, Shelah, 2022):

- Halk Ordusu fikrinin erozyonu,
- Askere alma verilerinde düşüş yaşayan IDF’de bir personel politikası oluşturmak,
- Kaliteli personeli elde tutma yeteneğinde erozyon,
- Aktif yedek görevlilerin kapsamında bir azalma,
- IDF’nin lojistik yeterliliğinin zorluğu
- Kara gücünün (kara muharebe veya kara manevra gücü) yetkinliğine bir meydan okuma.

Kudüs Güvenlik Stratejileri Enstitüsü (JISS)’nde, 18 Ocak 2023 günü, “Rezerv Sistemi’ndeki Kriz: İleriye Giden Yol-IDF Ne Yapacak? Niyeti Nedir?” konulu bir toplantı/konferans yapılacağı, duyurusu yayınlanmıştır. Duyuruda açıkça bir krizden bahsedilir. Geçmişte çok övülen rezerv(yedek) asker ve birlik sisteminin günümüz koşullarında bir krize dönüşmüş olduğundan söz edilir. Harekatta veya Savaşta Kara Manevraları için günümüz koşullarında gerekli olan muharebeye hazır kara birliklerini teşkil etmekte personel açısından büyük zorluklardan bahsedilir ve mevcut rezerv sisteminin bunu karşılayamadığı belirtilir. Ultra-Ortodoks Yahudi gençlerin büyük çoğunluğu zaten askerliği baştan reddetmektedir. Genelkurmay bu nedenle İsrail dışındaki operasyonlarını hava kuvvetleri üzerinden yapmaktadır. Batı Şeria’da ise iç güvenlik ve terörle mücadele anlayışı ile özel birlikler ve Polis Hudut Birlikleri görev yapmaktadır.

ç. Din ve Toplum Hayatı, Din ve Devlet İlişkisi, Din ve Hukuk Sistemi

Toplumun seküler kesiminde (Aşkenazi veya daha çok Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri kökenli olanlar) Yahudilik, kadim bir gelenek ve kültürün önemli bir bileşeni ve ait olunan bir ırk olarak kabul edilir, fakat gelenekleri gündelik hayatta uygulama konusunda seküler kesimin oldukça gevşek ve ilgisiz davrandığını söylemek mümkündür. Dindar Muhafazakâr kesim (daha çok Mizrahi olanlar veya Ortadoğu ülkelerinden İsrail’e göç edenler) ise Yahudiliği hem din ve gelenek hem de ait olunan bir ırk olarak

kabul eder ve gündelik hayatında dinin ve kültürün gereklerini uygulama çabası gösterir. Radikal dindar kesim kendi içinde farklı mezheplere ayrılmakla birlikte, Yahudilik kendileri açısından esasen bir din ve tamamen dine uygun yaşam tarzıdır. Radikal dindar kesim Tevrat okumayı ve ibadeti hayatındaki her şeyden önemli ve öncelikli görür, yaşantısını buna göre düzenler ve çoğu çalışmaz.

Eski bakan ve eski milletvekili seküler, Siyonist sağ çizgide duran bir siyasetçi olan Ayelet Şaked imzalı “Yahudi ve Demokratik” konulu bir makalede bir anket sonucuna yer verilmiştir, bu anket sonuçlarının bir kısmı şöyledir (Shaked,2023):

“... Sizin gözünüzde Yahudi devletinin asıl anlamı, çoğunluğun Yahudi olduğu bir devlet olmanın ötesinde nedir? Sorusuna İsrail’deki Yahudilerin verdiği cevap ve yüzdeleri:

- %42 Tarihi Yahudi kültürünü tanıyan ve yücelten bir ülke.
- %21,5 Hiçbir şey, burası Yahudilerin yaşadığı ve Yahudi halkına ait bir ülkedir.
- %14 Şabatların ve İsrail bayramlarının özel bir şekilde not edilmesi ve kamusal alanda da gözetilmesi gereken tarihler olarak belirtmek.
- %5 Tevrat’ın emir ve yasaklarının yerine getirildiğini gözetten bir kamusal alan.
- %4 Halacha Devleti (Halaka, Yahudilikte dini inancın bir kolu olarak, Talmud’da toparlanmış olan Tanrının sözlü ve yazılı emir ve yasaklarına göre belirlenmiş bir dini hukuk sistemidir.
- %3,5 İsrail’deki tüm Yahudi okullarında İncil öğreniminin (çalışmaları) zorunlu olması.
- % 10 Fikrim yok.

Anket sonuçlarından da anlaşılacağı üzere; İsrail’de Yahudilik bir ırk ve gelenek aidiyeti bağlamında genel olarak birleştirici bir faktör iken; bir din olarak birleştirici olmaktan çok, halkı ayrıştıran, parçalayan ve hatta farklı düşünen kesimler arasında nefret duyguları oluşturan bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Yahudi toplumunda din bağlamında farklı aidiyetlere

(özellikle dindar muhafazakâr ve ultra Ortodoks kesimde) mensup olanların kendilerine özgü kıyafetlere, sembollere ve sosyal yaşam tarzlarına sahip olmaları çok dikkat çekicidir.

Yahudilik, din ve kültür bağlamında İsrail'deki birey, toplum ve devlet hayatını derinden etkileyen bir faktördür ve İsrail birçok yönüyle bir din devleti görünümündedir. Çok sayıda resmi tatil günü, Şabat uygulamaları, Koşer (helâl gıda ve helâl uygulama) düzenlemeleri ve ruhsatlandırmaları, evlilikte, boşanmada ve Yahudiliğe kabul edilmede Hahamların yetki sahibi olması, Ağlama Duvarı gibi kutsal mekanlarda radikal dindar kesimin baskın olma mücadelesi, radikal dindar kesimin kendi eğitim sistemini uygulaması gibi bir çok çelişki, karmaşa ve mücadele oradaki hayatın merkezindeki konulardır. Özellikle radikal dindar kesim sürekli çok daha fazlasını isterken, seküler kesim devletin kısmi demokratik ve hukuk düzeni mekanizmalarını koruma mücadelesi içerisinde. Mesih inancına sahip olan Radikal Dindar kesimin, mevcut devleti erken doğum olarak görmesi ve Tevrat'a uymayan yönlerinden dolayı, devletle özdeşleşmesi ciddi anlamda sorunludur.

İsrail'deki Yahudi toplumunun dokusundaki tüm bu farklılıkların üzerini bir ölçüde örtebilen örtü veya çatlakları ve hatta derindeki yarıkları kaynaştırabilen çimento aslında Siyonizm ideali ve hedefleridir. Filistin bölgesini "Yahudi Vatanı" haline getirmek, Yahudileri bir araya toplamak, başkenti Kudüs olan Yahudilere ait bir devlet kurmak, Süleyman Mabedini tekrar inşa etmek ve "Tevrat'a göre Yahudilere ait" olduğu ileri sürülen topraklara sahip olmak v.s. Kısacası, birleştirici unsur olarak "vatan toprağı" ile birlikte kadim ortak tarih ve kültür bilinci içerisinde kodlanmış olan birlikte var olma mücadele ruhu, öne çıkarılmıştır. Kudüs (Yeruşalayim, Jerusalem) ise Yahudi toplumunun tamamı için her şeyin özetidir ve sembolüdür.

d. Ekonomi ve Üretim Alanı ile Demografik Yapı İlişkisi

İsrail'de ekonominin ve üretim gücünün merkezinde Yahudi toplumunun seküler kesimi vardır. Toplumun azınlıkta olan Ultra Ortodoks kesimi ve Arap kesiminde eğitim ve buna bağlı olarak istihdam oranı seküler kesimle mukayese edilemeyecek kadar düşüktür. Bunun sonucu olarak bu

kesimin geliri ve refah seviyesi de seküler kesimin çok gerisindedir. Bu üretime tam olarak katılmayan veya katılamayan azınlık yoksul kesimlerin ekonomik yükünü de seküler kesim sırtlanmak zorunda kalmaktadır. Bu husus siyasi ve sosyal birçok huzursuzluğun da kaynağı durumundadır.

Farklı kesimler arasındaki ücret eşitsizliği ve doğurduğu siyasi ve ekonomik sonuçlar kamuoyunda hararetle tartışılan ve medyada yer alan bir konudur: “Var olan yıkım için bahane bulundu: Eşitsizlik. Yüksek teknoloji ile İsrail’deki diğer işçiler arasındaki aşırı ücret eşitsizliği, popülistlerin hükümet kurumlarında ve ekonomik sistemde hedefli sabotajlar gerçekleştirmesi için rahat bir zemin oluşturuyor. Ancak temel çalışmaları (meslekleri) içermeyen eğitime öncelik vermek, çalışmayanları teşvik etmek ve GSYİH’ye katkısı olmayan sektörlerle fon dağıtmak eşitsizliği derinleştirmekten başka bir işe yaramaz. ...Yüksek teknolojinin karanlık tarafı, işgücünün %11’inin her açıdan fahiş maaşlar alması ve diğer herkesi hiçbir şans olmadan geride bırakmasıdır. Ben Gvir’in seçmenleri, geride bırakılan ve kendilerini ilgisiz hissedenerle aynıdır.” (Pilot,2022). Gelir dağılımı eşitsizliği sosyal bilimlerde her zaman toplumsal sorunların ve çatışmaların ortaya çıkmasında esaslı bir referans noktası olmuştur. Yahudi toplumu da bu sorunlardan muaf değildir.

e. Siyasi Alan ve Demografik Yapı İlişkisi

1. Genel

İsrail Yahudi halkı 1800’lü yıllardan itibaren dünyanın farklı bölgelelerinden dalga dalga Filistin’e göç edenlerden ve onların çocuklarından oluşmaktadır ve halen göçler devam etmektedir. Göçmen halkın atalarından miras Yahudi kimliğini ve geleneklerinin bir kısmını korumuş olmasına rağmen, nesiller boyunca içinde yaşadıkları farklı milletlerin kültürlerinden ve siyasi-ideolojik değerlerinden etkilenmiş olarak gelmelerinden de kaynaklanan çok parçalı ve geniş yelpazeli bir siyasi hayatın varlığından bahsetmek gerekir. Demografik yapıdaki ve dini inanç boyutundaki farklı tonların her birine ait bir siyasi parti olduğu gibi sınıfsal ve ideolojik

boyutta da farklı partiler mevcuttur. Arap toplumunun siyasi alanı için de bölünmüş bir durum söz konusudur.

1 Kasım 2022 seçim sonuçlarına göre Knesset'teki Siyasi Partilerin Vekil Sayıları ve Oy Oranlarına göre 120 Sandalyenin Dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir (Knesset Merkez Seçim Komitesi,2022): "... Likud(Binyamin Netenyahu) 32 vekil, 1.115.336 oy, %23; Yesh Atid(Yair Lapid) 24 vekil, 847.435 oy, %17,79; Dindar Siyonistler(Bezalel Smotritz ve Ozma Yehudit) 14 vekil, 516.470 oy, %10,84; Devlet Kampı(Benny Gantz başkanlığında) 12 vekil, 432.482 oy, %9.08; Tevrat Muhafızları Partisi(Maran Rabbi Ovadia Hareketi- Aryeh Deri) 11 vekil, 392.964 oy, %8,25; Tevrat ve Shabat Yahudiliği İsrail Partisi(Tevrat Bayrak) 7 vekil, 280.194 oy, %5,88; İsrail Evimiz Partisi(Avigdor Liberman) 6 vekil, 213.687 oy, %4,48; Birleşik Arap Listesi 5 vekil, 194.047 oy, %4,07; Barış ve Eşitlik İçin Demokratik Cephe ile Yenilikçi Arap Hareketi(Eymen Oda ve Ahmet Tibi) 5 vekil, 178.735 oy, %3,75; İşçi Partisi(Merav Mikaili) 4 vekil, 175.992 oy, %3,69.

2. 37'nci Hükümetin Oluşumu ve Seçim Öncesindeki Söylemlerine Genel Bir Bakış

Üç yıl içinde beşinci kez genel seçim yapılmak zorunda kalınan İsrail'de, 1 Kasım 2022 tarihinde yapılan son genel seçimden sonra oluşan tabloya uygun olarak, hükümeti kurma görevi Cumhurbaşkanı Herzog tarafından Likud Partisi lideri Binyamin Netenyahu'ya verilmiştir. Geçmiş iktidarları dönemindeki yolsuzluk ve rüşvet gibi hakkındaki davalarla sıkışmış olan Netenyahu muhtemel tabloyu öngörerek, kendisinin kurabileceği bir hükümetin koalisyon ortakları ile seçim öncesinde bir takım görüşmeler de yapmış olmasına rağmen, bir koalisyon hükümeti oluşturabilmek için ortaklarıyla yürütülen çetin müzakere ve pazarlıklarda; kendisine verilen yasal süreyi sonuna kadar kullanmak zorunda kalmıştır ve son gün sürenin bitimine bir saat kala hükümeti kurduğunu Cumhurbaşkanıya bildirmiştir. Böylece Netenyahu için altıncı dönem başbakan olma süreci başlamıştır.

Netenyahu liderliğindeki İsrail'in 37nci Hükümeti, geçerli oyların %48'ini almış ve 120 vekilden 64'ünü kazanmış olan dört partinin koalisyonu olarak kurulmuştur. İktidarı oluşturan partiler ise şunlardır: Likud(Binyamin Netenyahu) 32 vekil, 1.115.336 oy, %23; Dindar Siyonistler (Bezalel Smotritz ve Ozma Yehudit) 14 vekil, 516.470 oy, %10,84; Tevrat Muhafızları Partisi (Maran Rabbi Ovadia Hareketi- Aryeh Deri) 11 vekil, 392.964 oy, %8,25; Tevrat ve Shabat Yahudiliği İsrail Partisi (Birleşik Tevrat Yahudiliği) 7 vekil, 280.194 oy, %5,88.

Netenyahu ve koalisyon ortaklarının 1 Kasım 2022 genel seçimden zaferle çıkmasının asıl nedeninin, kendi içinde çok kutuplaşmış olan Yahudi halkın iç ve dış (özellikle İran faktörü) güvenlik algısındaki kaygı düzeyinin yükselmesi ve bu partilerin genel olarak; daha güvenli, daha Yahudi (Tevrat ve Halacha'ya bağlı), daha güçlü ve daha bağımsız bir İsrail'in gerçekleştirilmesi için her türlü kararlılığı göstereceklerini her fırsatta vurgulamış olmalarıdır. Bununla birlikte, böyle bir zamanda Netenyahu'nun diğer muhalif liderlere göre çok daha deneyimli ve etkili bir siyasi şahsiyet olarak algılanması da önemli rol oynamıştır. Kısacası, dindar Yahudiliğin liberallere karşı korunması kaygısı, güvenlik paranoyası ve İsrail'i Yahudiler için daha güvenli hale getirebilecek ve siyasi krizden çıkarabilecek bir lider arayışı seçimin sonucunu belirlemiştir.

(3). Önde Gelen Muhalefet Partileri ve Koalisyon İktidarına Karşı Geliştirdikleri Ortak Muhalif Tutuma Genel Bir Bakış

Yesh Atid (Gelecek Var) Partisi Gazeteci ve Televizyoncu kökenli Yair Lapid liderliğinde, seküler, liberal, merkez ve Siyonist bir siyasi çizgisi olan bir partidir. Yair Lapid, Holocost'dan kurtulan bir Yugoslavya göçmeni ailenin çocuğu olarak Tel Aviv'de doğmuştur. Kendi resmi sitesindeki Parti programında üzerinde durulan konulardan öne çıkanlar şunlardır: Devlet yönetiminde şeffaflık ve yolsuzluklarla mücadele, hakkında ciddi iddialar bulunan ve hüküm giymiş kişilerin önemli kamu görevlerine gelmesini engelleyecek yasal mevzuatın güçlendirilmesi ve zaman aşımını düzenlemek; ekonomide rekabeti arttırmak, hayat pahalılığı ile mücadele, yüksek tek-

noloji endüstrisini desteklemek, bu sektörde bir milyon istihdam yaratmak ve Arap kadın nüfus ile Ultra Ortodoks erkek nüfusu da yüksek teknoloji endüstrisine entegre etmek; Güvenlik üstünlüğünü sağlamak için İsrail'in teknolojik güçlendirmesini sürdürmek. İsrail'in uluslararası statüsünü yeniden sağlamak, Güçlenen Hamas'a karşı mücadele karşılığında Gazze'nin insani rehabilitasyonuna izin verecek bir "Gazze'de güvenlik için ekonomi" hamlesine öncülük etmek. LGBT haklarını ve sosyal statülerini destekleyen politikalar, Kadının kamusal alandaki, iş dünyasındaki ve toplumdaki statüsünü yükseltecek ve şiddete karşı koruyacak politikalar geliştirmek. Ağlama Duvarı meydanını yeniden düzenleyerek kadın ve erkekler arasında eşit olarak bölüştürmek, tüm İsrail ve Yahudi kamuoyuna tüm tonlarıyla yakışacak üçüncü bir meydan oluşturmak. Yerel yönetimin din ve devlet meselelerinde kararlar almasına izin vermek. Kanun kapsamında, ultra-Ortodoks toplumun işgücü piyasasına entegrasyonunu sağlamak için Tevrat öğrencilerinin muafiyet yaşının 21'e düşürülmesini önermek (Yesh Atid, 2022).

Devlet Kampı Partisi: Önceki genelkurmay başkanlarından Binyamin (Beny) Gantz'ın liderliğini yaptığı Mavi Beyaz partisi ile Likud'dan ayrılan Gideon Saar'ın Yeni Umut partisinin birleşerek Devlet Kampı adını alması ve bu oluşuma Gadi Eisenkot(eski genelkurmay başkanlarından ve "savaşlar arası çatışmalar" doktrininin sahibi) ve eski bakanlardan Matan Kahane gibi önde gelen isimlerin katılması ile ortaya çıkmıştır. Liderlik konumundaki Gantz'ın annesi Macaristan'dan, babası Transilvanya-Romanya'dan İsrail'e gemiyle göç ederek gelmişlerdir ve Holocaust'tan sağ kurtulabilenlerdendir. Gantz İsrail doğumludur. Devlet Kampı'nın Seküler, Merkez Sol ve Siyonist bir siyasi çizgide olduğu söylenmelidir. Ortak açıklamada; "Birlik, devam eden siyasi krize son verecek, geniş ve istikrarlı bir Devlet Hükümeti kurmanın temeli olacaktır. İsrail toplumunun farklı kesimleri arasındaki sürtüşmeyi sonlandırmak ve İsrail Devleti'nin güvenlik, ekonomi, iç güvenlik ve eğitimdeki ulusal çıkarlarının geliştirilmesi için ortak liste ile seçime girilecektir", denilmiştir.

İsrail Evimiz Partisi: Avigdor Liberman liderliğinde, seküler, liberal ve Siyonist bir çizgide siyaset yapan bu partinin tabanını daha çok Rusça konuşulan ülkelerden göç edenlerin oluşturduğu bilinmektedir. Liberman Moldova'dan göç etmiştir. Parti resmî sitesinde ideolojisini ve siyasi konumunu şöyle tanımlamaktadır: “İsrail Evimiz Partisi, Binyamin Ze’ev Herzfel’in ünlü kitabı Devlet Anlaşmasındaki “Yahudilerin Devleti”nde anlatıldığı şekliyle Yahudi kavramını savunur: “Dinimizin Hahamlarının bizi yönetmesine izin mi verelim? Hayır! İman gerçekten bizi birleştiren bağ; ama biz özgürüz.”

Bu partinin bakış açısına göre (Israel Beytenu, 2023), İsrail geleneğinin önemi ve Yahudiliğin değerleri, toplumun ve İsrail Devletinin ayrılmaz bir parçasıdır. Herkesin inancına göre yaşama hakkına saygı duyulur ama hiç kimsenin Yahudilik üzerinde tekel olma ihtimali yoktur. “Evimiz İsrail” ile bugün Knesset’teki ultra-Ortodoks partiler arasındaki fark, ultra-Ortodoks liderlik fanatik ve yabancılaştırıcı bir Yahudiliği vaaz ederken, bu parti yakınlaştıran ve birleştiren bir Yahudiliği savunduğunu iddia etmektedir. Mevcut hükümetin attığı adımlar, İsrail Devleti’ndeki güç dengelerini değiştirme zamanının geldiğini açıkça ortaya koyuyor, bu da din ve devletin ayrılığına yansiyacak bir şey. Son yıllarda, ultra-Ortodoks iş dünyasının İsrail Devleti vatandaşlarının günlük yaşamlarına aralıksız müdahalesine tanık olunduğu iddia edilir. Bu nedenle yükte eşitlik (askerlik, iş hayatı ve vergi) sorunu gibi en temel şeylerden başlayarak, kaşrut (helâl gıda v.s), evlilik ve boşanma, şehir hahamlarının ihtida etmesi (bireyin mezhebini değiştirme onayı), Şabat günü toplu taşıma, Şabat günü işyeri açma, temel çalışmaların yapılmasını engelleyerek sosyal uçurumların derinleşmesi önemli bir sorun alanı olarak görülür. İsrail Devleti vatandaşlarının günlük yaşamlarına aralıksız yapılan bu müdahale devam edemez. Ülkenin tüm vatandaşları Yahudi, Siyonist, demokratik ve liberal görüşlere sahip insanlar olarak bir ülkede yaşamayı hak etmektedir. Knesset’teki ultra-Ortodoks iş adamlarının İsrail Devleti’ni Halacha devleti haline getirmesine izin vermeyeceğiz, iddiası dile getirilir. Bu bağlamda dile getirilen ve eleştirilen diğer iddialar arasında şunlar sayılır: Hepimizin Yahudiliğini tekellerine almalarına izin vermeyeceğiz, diaspora Yahudiliğine zarar verilmesine

izin vermeyeceğiz, yeni göçmenlere zarar verilmesine izin vermeyeceğiz. İsrail'in geri döndürülmesine (irtica) izin vermeyeceğiz. Din ve devlet arasında tam bir ayırım olmadan bir devletimiz olmayacak, türünden iddialarla oldukça laik politikaları hayata geçirme vurgusu dikkat çeker.

5. Hükümetin Hukuk Reformu Girişimi

“Hukuk Darbesi” veya Hukuk Reformu girişimi bağlamında, Knesset'te sunulan öneriler ve bunların İsrail'in güvenliğini nasıl etkileyebileceği konusunda yapılan kapsamlı bir inceleme ve sonuçları INSS'de yayınlanmıştır. Yasa önerileri şöyle sıralanmaktadır:

“Mevcut hükümet, kuruluşundan hemen sonra, yargı sistemi ve hükümetin hukuk danışmanları ile ilgili önemli değişiklikler için bir plan sundu. Adalet Bakanı Yariv Levin, ilk aşamada dört bileşene dayanan bir plan sundu:

- (1) Yargıçları atama yönteminde niteliksel bir değişiklik, böylece yargıçları atayan komitenin yeni bileşimi koalisyondaki politikacıların çoğunluğunu sağlayacak (üç bakan, koalisyondan iki Knesset üyesi, muhalefetten bir Knesset üyesi, Adalet Bakanı tarafından atanacak iki halk temsilcisi ve üç yargıç), Yargıtay yargıçlarını atamak için yedi komite üyesinin çoğunluğunun aranması şartının kaldırılması;
- (2) Yargıtay'ın kanunları geçersiz kılma yetkisinin resmi olarak yetkilendirilmesi, bununla birlikte geçersiz kılma hükmünün özel bir çoğunlukta, Knesset'in *Yüksek Mahkeme'nin anayasal kararını 61* Knesset üyesinin çoğunluğuyla bu hükmü geçersiz kılmasını sağlayacak;
- (3) Makullük gerekçesinin ortadan kaldırılması; Mahkeme, bu gerekçeyle hükümet kararlarını iptal edemeyecek;
- (4) Kişisel atamalar olarak bakanlık hukuk müşavirleri; bakanlar kimin bakanlığın hukuk danışmanı olarak görev yapacağına karar verecek

ve onları görevden alabilecektir (bu adım o zamandan beri uygulanmanın bir sonraki aşamasına ertelenmiştir). Ayrıca başka adımlar ve başka kısıtlamalar da olabilir. Örneğin, Knesset Anayasa, Hukuk ve Adalet Komitesi başkanı ve milletvekili (Knesset Üyesi) Simcha Rothman'ın önerdiği gibi grev hakkının daraltılması dahil", (Baruch & Bell, 2023).

Hukuk Reformu girişimi hakkında Yahudi toplumuna sorulan bir soruya verilen cevap yüzdeleri yayınlanan bir makalede şöyle yer almıştır (Shaked, 2023): "... Bugün İsrail toplumunda yaşanan çetin ve acı tartışmalara dair her şeyden çok ders veren soru şudur: "İsrail Devleti'nin Yahudi devleti olmasıyla demokratik devlet olması arasında bir çelişki olması durumunda sizin için hangisi daha önemli?" Bu Hukuk reformuna karşı çıkanların büyük bir çoğunluğu demokratik (%76) ve destekçilerinin çoğunluğu Yahudi (%63) olarak yanıt verdi. Sırasıyla sol ve sağ arasındaki ayrım da böyledir..."

(6). Filistin Halkını Etkileyen Gelişmeler:

Önceki hükümetin uygulamaya koymuş olduğu; Filistinlilerin Yaşadığı Yerleşim Yerlerinde "Güvenliği Sağlayacak" Polis Sayısının ve Teknik Kapasitenin Arttırılması Planı ve Netenyahu Hükümeti'nin "Ulusal Muhafızlar" Oluşturulması Girişimi gibi gelişmeler Filistinlilerin günlük hayatı ve kamusal katılımlarını etkileyecek gelişmeler arasındadır.

Her iki plan ve girişimin, Filistin Halkı'nın pasifleştirilmesi, Filistinlilerin topraklarının işgal ve gasp edilmesine ve hukuksuzluğa karşı on yıllardır sürdürmekte olduğu onurlu direnişinin bastırılması ve zamanla yok edilmesi gayesine yönelik olduğu açıktır. Bölgedeki gerilimi körükleyici nitelikte olan bu girişimler İsrail medyasında yer almıştır.

"Plan, daha fazla polis memuru ve araç eklemeyi, Arap şehirlerinde şehir polisliği kurmayı, kameraları yerleştirmeyi ve Arap suçlarına karşı savaşlarında polise yardım etmesi gereken Knesset'teki yasa paketinin geçişini tamamlamayı içeriyor. ... "Duvarların Muhafızı" operasyonundan

alınan derslerin özümsemesinin devam etmesi, önümüzdeki iki yıl içinde 18 MGB (İsrail Sınır Polisi) rezerv bölük daha kurulması (bu yıl 10 tane kuruldu) ve bu kuruluşların sürekli olarak donatılması ve istihbaratın iyileştirilmesidir” (Calcalist,2022).

Seküler muhalefeti ve Filistinlileri kaygılandıran ve sert tepkilere neden olan, mevcut hükümetin “Ulusal Muhafızlar” oluşturulması girişimi hakkında yerel medyada yayınlanan haber tehlikenin büyüklüğüne işaret etmektedir.

Hükümet, İsrail Ulusal Muhafızlarının Ulusal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde kurulmasına karar verdi. Ulusal Muhafızların yetkileri ve bağlılığı, İsrail Devleti’ndeki tüm güvenlik kurumları, Ulusal Güvenlik Konseyi ve ilgili hükümet bakanlıklarından oluşan profesyonel bir komite tarafından tartışılacak. Komite tavsiyelerini 90 gün içinde hükümete sunacak.

Netanyahu, 27 Mart’ta ülke çapında kitlesel protestolara ve grevlere neden olan, İsrail Adalet Bakanı Yariv Levin’in 5 Ocak’ta duyurduğu “yargı reformu” düzenlemesini ertelediğini duyururken; aynı gün Ben-Gvir’in liderliğini yaptığı Yahudi Gücü Partisinden yapılan yazılı açıklamada, Başbakan ve Bakan’ın “muhafız gücün” oluşturulması konusunda anlaştığı belirtildi. ...Eski Başbakan ve ana muhalefet Gelecek Var Partisinin lideri Yair Lapid, konuyla ilgili Twitter’den yaptığı açıklamada, “TikTok palyaçosu (Ben-Gvir) haydut milislerini ulusal muhafızlara dönüştürerek, ülkenin her yerine terör ve şiddet getirmek istiyor” ifadelerini kullandı. Muhalefetteki İşçi Partisi milletvekillerinden Gilad Kareev de Twitter hesabından yaptığı paylaşımda, “Ulusal muhafızların doğrudan Bakan Ben Gvir’in yetkisi altında kurulması, demokrasi için en az yargı yasası kadar ciddi bir tehdit oluşturuyor.” değerlendirmesinde bulundu. Böyle bir birimin, Laha-va ve Kahanistler gibi ülkede yasaklı terör hareketlerinin kontrolü altında değil, polisin komutası altında olması gerektiğini savunan Kareev ayrıca, İsrail İç İstihbarat Servisi Şin-Bet Başkanı’na bir mektup göndererek, “yasaların himayesinde Ben Gvir milisleri oluşturulmasına” karşı uyardı. ...Eski Polis Şefi Moşe Karadi ise İsrail Ordu Radyosuna yaptığı açıklamada, “Siyasi bir figürün sorumluluğunda muhafız gücünün kurulması, (İran) Devrim Muhafızları ve saldırı grubunun kurulmasından farklı değil.” değerlendirmesinde bulundu (Oren, 2023).

2. Dış İlişkiler ve Güvenlik Alanındaki Dinamikler

INSS'de yayınlanan, “Mahkemelerin Bağımsızlığı ve İsrail’in Ulusal Güvenliği” başlıklı makalede, hükümetin önerdiği hukuk reformu maddelerinin; İsrail’in dış ilişkileri ve güvenliği ile ilgili dinamikler açısından anlamı ve doğurabileceği sonuçlar bağlamında belirtilen, hükümete ikaz niteliğindeki ifadeler oldukça önemlidir. Mevcut kamusal tartışmaların çoğu, yargı bağımsızlığının önemi ve İsrail’de demokrasinin yönetimi için hükümet faaliyetlerinin etkin denetimi sorununa odaklanıyor. Mahkemelerin statüsünde önerilen değişikliklerin, İsrail’in uluslararası alanda karşı karşıya olduğu hukuki ve siyasi kampanyaya karşı kendini savunma yeteneğini azaltmak da dahil olmak üzere hem iç hem de dış alanlarda ulusal güvenliği baltalayabileceği sonucuna varılmıştır.

Dış İlişkilere Zarar: İsrail’in güvenliğinin temel dayanaklarından biri, ABD ile stratejik ittifaktır ve İsrail’in demokratik ve liberal değerler üzerine kurulu olması, iki ülke arasındaki yakın bağların önemli bir bileşenidir. Bu ortak değerler, birbirini izleyen ABD yönetimleri tarafından İsrail’e verdikleri güçlü desteğin nedenlerinden biri olarak dile getirildi. BM ve diğer uluslararası forumlarda İsrail karşıtı kararları bloke ederek ifade edildi. İsrail’in ulusal güvenliği için hayati önem taşıyan alanlarda askeri ve sivil yardım sağlayarak. Bu bağlamda İran tehdidinden ve ABD’nin öneminden bahsetmek yeterlidir. Elbette, ABD’nin İsrail’e yönelik politikası da ortak çıkarlara dayanmaktadır. Ancak bu çıkarlar değişirse ve ABD yükselen trend olan Orta Doğu’ya daha az müdahil olursa, o zaman ortak değerler ilişkide daha merkezi hale gelir. Ayrıca, ABD’nin Çin ve Rusya ile artan rekabeti nedeniyle, mevcut ABD politikası, dünya görüşünü paylaşan ülkelerle ittifaklar kurmaya daha fazla önem veriyor. İkincisi: Yine ABD bağlamında, İsrail’in birçok ABD yönetimi arasındaki özel statüsündeki önemli unsurlardan biri, güçlü Amerikan Yahudi lobisidir. Demokratik ve liberal değerlerin herhangi bir aşınması, İsrail ile öncelikle liberal olan Amerikan Yahudi toplumu arasındaki ilişkilere zarar verecek ve karşılığında İsrail’i destekleyen lobiye zayıflatacaktır. Bu, İsrail için gelecekteki ABD yönetimleriyle, özellikle de son yıllarda İsrail’i eleştiren seslerin güçlendiği

Demokrat kamptan zorluklar yaratabilir. Üçüncüsü, diğerlerinin yanı sıra, bağımsız ve etkili mahkemelerin varlığına dayanan devletin demokratik karakteri, genel olarak dış ilişkilerde önemli bir unsurdur. ...Örneğin, Aralık 2022'de Almanya Şansölyesi Olaf Scholz'un Rus saldırganlığına bir yanıt olarak dünya çapındaki demokratik ülkeler arasında ittifakların teşvik edilmesi çağrısında bulunan sözlerini düşünün. Dördüncüsü, İsrail davası sık sık BM forumlarının gündeminde yer alıyor. BM Genel Kurulu ve BM İnsan Hakları Konseyi İsrail karşıtı eğilimler öngörüyor, ancak BM yapısına göre kararları İsrail için bağlayıcı değil. Bununla birlikte, Güvenlik Konseyi yaptırımların uygulanması da dahil olmak üzere bağlayıcı kararlar alma yetkisine sahiptir. Şimdiye kadar, İsrail karşıtı kararları geçirme girişimlerinin çoğu, müttefikleri ve özellikle Güvenlik Konseyi'nde veto yetkisine sahip olan ABD tarafından engellendi. Ancak ABD ile ilişkilerdeki bir erozyon ve uluslararası düzeyde sorun olarak algılanan bir davranış, İsrail'i kendisine karşı pratik tedbirlerle bağlayıcı çözümlere maruz bırakabilir. Beşincisi, uluslararası arena şu anda dinamik bir yeniden düzenleme sürecinde. Benzer değerlere sahip ülkeler arasında yeni ittifaklar kuruluyor. Bu tür ittifaklar için en önemli alanlardan biri, Ekim 2022'de yayınlanan ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde açıkça görüldüğü gibi teknolojidir. Eğer İsrail'in demokratik ve liberal özü, bekçilerinin güçlerinin aşınmasıyla zayıflamış olarak algılanırsa. Kuantum bilgisayarlar, gelişmiş çipler ve yapay zekâ alanındaki gelişmeler de dahil olmak üzere hayati önem taşıyan ileri teknolojilere erişimi olmadan kendini kampın dışında bulabilir.

Uluslararası Arenada Siyasi ve Hukuki Kampanyayla Yüzleşmek: Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi resmi uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları dahil. İlk olarak, mahkemelerin statüsü, IDF personelinin ve devlet adına faaliyet gösteren diğer kişilerin kendilerini uluslararası cezai kovuşturmalara tabi bulma olasılığını doğrudan etkiler. Mart 2021'den bu yana İsrail'in eylemleri, Lahey'deki Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (ICC) 13 Haziran 2014'ten bu yana Batı Şeria, Doğu Kudüs ve Gazze Şeridi'nde çatışmanın tüm tarafları tarafından işlenen savaş suçları iddialarına ilişkin soruşturmasına tabidir. ... Özetlemek gerekirse, İsrail, kendisine karşı yürütülen hukuki kampanya karşısında,

aleyhindeki beyanların kendisine karşı somut adımlara dönüşmesini yıllar içinde engellemeyi başardı. İsrail'in savunmasındaki ana argümanlarından biri, hukukun üstünlüğüne saygı duyan ve hükümeti denetlemek için uluslararası prestije sahip güçlü bir yargı sistemine sahip, tam anlamıyla demokratik bir ülke olduğudur.

Hükümetin Önerdiği Değişiklikler birlikte ele alındığında, bu adımların önemi, mahkemelerin bağımsızlığının ve hükümet kararlarını sınırlama yeteneklerinin ciddi şekilde ihlal edilmesidir. Girişimin destekçileri, bunun halkın çoğunluğu tarafından tercih edilen (oylarına göre), böylece çoğunluğun demokratik yönetim ilkesini yerine getiren hükümet organları arasında uygun dengeyi oluşturacağını ve hükümetin politikaları uygulamasına olanak sağlayacağını iddia ediyor; Muhalifler, bunun ülkedeki demokratik rejimin temel dayanağı olan kontrol ve denge sistemine ölümcül bir darbe olacağını iddia ediyor. Daha genel olarak, İsrail, Bağımsızlık Bildirgesi'nde yüceltiği gibi, özündeki Yahudi-milliyetçi bileşen ile demokratik-liberal bileşeni arasındaki hassas dengeyi bozma konusunda son derece dikkatli olmalıdır. Bu dengenin sağlanması, ulusal dayanıklılığın hayati bir bileşeni olan toplumsal dayanışmanın korunması için vazgeçilmez bir temeldir. İsrail Devleti ilk günlerinden itibaren bu değerleri dengeleme ihtiyacıyla karşı karşıya kalmış ve bu ihtiyacı her iki yönden de karşılayacak araçlar geliştirmiştir. Böylece, evlilik ve boşanma gibi konularda veya Şabat günü kamusal alana kısıtlamalar gibi din dışı olanlara bazı dini yönler empoze edilir ve bazı demokratik-liberal yönler. LGBT topluluğu için haklar gibi, Ortodoks kamuoyunun bir kısmı tarafından kabul edilmemesine rağmen uygulanmaktadır. Korku, kısıtlamaların kaldırılmasının, demokratik-liberal değerler pahasına milliyetçi-dini değerlere çok fazla ağırlık vererek dengeyi ciddi şekilde balta- layabileceğidir. Bu, çok farklı ve hatta karşıt görüşlere sahip grupları tek bir ulusal çatı altında birleştirmeyi başaran bir formülde Bağımsızlık Bildirgesi'nde belirtilen ilkelerden sapma olarak görülebilir. Böyle bir hareket, onarılamaz çatlaklara doğru bir düşüşün, İsrail toplumunun parçalanmasının, ulusal dayanıklılığın zedelenmesinin ve nihayetinde Siyonist vizyonun terk edilmesinin başlangıcı olabilir (Baruch & Bell, 2023).

Bulguların Değerlendirilmesi ve Sonuçlar

Bu bölümde çalışmanın teması kapsamında ele alınan sorun alanları buraya kadar sunulan verileri de hesaba katılarak çeşitli alt başlıklar altında değerlendirilecektir.

a. Siyonizm'in yol açtığı iki yüzlülük, çelişki ve meşruiyet sorunu

Bağımsızlık bildirisinde devletin temel niteliği olarak açıklanan “Yahudi ve demokratik” karaktere sahip olma düşüncesi ile Siyonizm'in fiilen coğrafyadaki uygulaması arasında ölümcül bir çelişki ve/veya iki yüzlülük olduğu tespiti sadece bir gerçeklik değil, aynı zamanda çok anlamlı bir meşruiyet sorununa veya hukuksuzluğa temel teşkil etmektedir.

b. Demografik açıdan “dahili zorluk” ve siyasi sorun” alanı

Bu sorun alanı İsrail'in en büyük açmazlarından birisidir. Bir taraftan Filistinli nüfus ile Yahudi nüfus arasındaki yarış, diğer taraftan Ultra Ortodoks kesimin Yahudi nüfus içindeki oranının sürekli artışı. Ultra Ortodoks kesimin lehinde, fakat Ultra Ortodoks olmayan kesimin aleyhinde bir değişimin zamana bağlı olarak radikal olmayan bu kesimin mutlak üstünlüğünü kaybettireceği gerçeğinin seküler kesimde yarattığı gelecek kaygısı toplumsal gerilimi arttırmaktadır. Diğer taraftan Filistinlilerin nüfusunun (mülteci durumunda olanlar hariç) her iki ölçekte (dar ve geniş alan) Yahudi nüfusa yaklaşması veya Yahudi nüfustan fazla olması durumu, İsrail yönetiminin siyasi, hukuki ve ahlaki meşruiyetini sorgulatan bir faktör olduğundan dolayı; özellikle Kudüs dahil Batı Şeria bölgelerinde Yahudi nüfusu sürekli arttırıcı role sahip Ultra Ortodoks Yahudi kesimi çok önemli hale getirmektedir.

c. Vatandaşlık yükünün (sorumluluğunun) eşit dağılımında zorluk alanı

Çalışma hayatına katılım ve vergi ödeme konularında tıpkı askerlik yükümlülüğünde olduğu gibi, yükün çok büyük bir kısmını omuzlayan toplumun seküler kesiminde, ultra Ortodoks kesime karşı bir nefret oluştuğu

görülmektedir. Ultra Ortodoks Yahudi kesime göre ise durum çok farklıdır ve “sürekli Tevrat okumak, dua ve ibadet etmek ve Batı Şeria (Kudüs dahil) bölgelerinde Filistinlilere karşı mücadele ederek İsrail’i asıl kendilerinin yaşattığını” ileri sürerek kendilerini savunmaktadırlar. Bu iki cephe arasında meselelere bakış bağlamında nasıl bir uçurum olduğu görülmektedir. Ultra Ortodoks Yahudi gençlerin askerlik yükümlülüğünü gerektirdiği gibi yerine getirmemesi ve 30 ay askerlik gibi bu ağır yükün omuzlanmasında toplumdaki adaletsizlik ve eşitsizlik Yahudi toplumun bir arada yaşama ve ortak bir gelecek inşa etme ruhunu âdeta dinamitleyen bir unsurdur ve mevcut durum sürdürülebilir değildir.

ç. Din, Gelenek ve Toplum Hayatı

Liberal kesim ile aşırı sağ ve ultra Ortodoks kesim arasındaki güvensizlik ve nefret duygularının yaygın bir durumda olması dikkat çekicidir. Bugünkü Seküler Yahudilerle, karşı cephede yer alan özellikle ultra Ortodoks Yahudiler arasındaki uzlaşmazlık veya çatışmanın kökleri tarihi derinliktedir. Daha geniş açıdan bakıldığında; seküler hayat tarzı ve anlayışın beslendiği kök Eski Yunan Medeniyetine kadar uzanan insan aklına dayalı olarak geliştirilen bir anlayış ve hayat tarzı iken, muhafazakâr dindar ve ultra Ortodoks Yahudi kesimin benimsediği hayat tarzı ve anlayışın beslendiği kök tanrısal ve kutsal kitaplara dayalı olarak (veya iddiası ile) geliştirilen hayat tarzıdır. Birçok çağdaş ve modern ülkede din ve devlet hayatı ve dini inançların uygulanması bağlamında kamusal alan ile bireyin özgürlük alanı arasındaki ince ayırımın ve esasların düzenlenmiş olduğu temel hukuki kaynaklar o ülkenin anayasası ve evrensel temel hak ve özgürlüklerdir. İsrail’de anayasa yoktur, evrensel temel hak ve özgürlükler konusunda ise mevcut sorunların daha da büyüebileceğini söylemek mümkündür. Bugünkü durumda dahi gündelik hayattaki uygulamalarıyla, İsrail bir din devleti görünümü arz etmektedir.

d. Ekonomi ve Üretim Alanı

Yahudi toplumundaki mevcut siyasi kriz veya felç durumunun oluşmasında, farklı kesimler arasındaki nimet ve külfet bağlamındaki eşitsizlik ve

adaletsizlik, katkı sağlayan bir faktördür. Fakat krizin uzaması ve anayasal bir çözüme ulaşılamaması halinde, sermaye kaçıışı ve yüksek teknolojide çalışan beyin göçü ile birlikte dışarıdan gelen doğrudan yatırımcıların da uzaklaşması hızlanabilir. Bu durum ekonomiye ciddi zarar verme potansiyeli taşımaktadır. Çünkü, İsrail'in üretim gücü ve genel ekonomik gücü önemli ölçüde dış kaynaklara bağlı ve seküler kesimin omuzlarında yüklenmektedir.

e. Din ve Siyaset Kurumu

Katı dini inançları referans alan farklı tonlara sahip topluluklara ait siyasi partilerin olması ve her birinin kendi inancına uygun bir kamusal alan beklentisinin olması toplumdaki gerilimi körükleyen bir faktördür. Siyasi ve ideolojik görüş ve dini inanç bağlamında çok parçalı ve geniş bir yelpazeye sahip olan siyasi alanda, mevcut partilerin tek başlarına iktidar şansı olmadığı gibi hem çok partili hem de az bir çoğunluk farkıyla oluşturulabilen koalisyon hükümetlerine mecbur kalınması nedeniyle; kurulan hükümetler zayıf ve kısa ömürlü olmaktadır. Bu ise bir yönüyle liberal ve sağ merkez partileri, radikal sağ ve radikal dinci partilerle ve/veya İsrail içindeki Filistinlileri temsil eden partilerle koalisyon kurmaya zorlarken; diğer yönüyle, bu daha küçük partilerin pazarlık gücünü orantısız arttıran önemli bir faktör olarak dikkati çekmektedir. Bazı siyasetçilerin kişisel menfaatleri ve yolsuzluklara bulaşması ve toplumsal gerilim ile birleşen zayıf ve kısa ömürlü iktidar tablosu gerçeği, siyasi krizleri gittikçe derinleştirmiştir.

f. Dış İlişkiler ve Güvenlik Alanı

İsrail dışarıdan aldığı destekle 1967 Arap-İsrail Savaşında galip gelmeyi başarmıştı. Ancak 1973 yılında gafil avlandı ve başlangıçta büyük kayıplar verdi (Alpar, 2015: 339-340). Bundan sonra ise özellikle karşı tarafın bir araya gelmemesine yönelik stratejiler geliştirdi. "İsrail gücünü nereden alıyor?" diye sorulacak bir sorunun cevabı sır değildir. İsrail günümüzde her

ne kadar yüksek teknoloji ve savunma sanayii alanında önemli bir sıçrama yapmış olsa da bu büyük ölçüde ABD'den aldığı destek ve işbirliği sayesinde olmuştur. ABD başta olmak üzere Batı'daki Yahudi diasporasının ve Yahudi lobisinin desteği İsrail için halen vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bu destek neredeyse hayatın her alanında (siyasi, ekonomi, **güvenlik** alanında ve Uluslararası ve BM kurumlarında aleyhindeki kararları veto etme bağlamında) daima geçerli olmuştur. Özellikle ABD'deki Demokrat Parti içinde ağırlıklı olarak yer alan ve etkili olan Yahudi Lobisinin liberal değerleri savunuyor olması, İsrail-ABD ilişkilerinde çok önemli bir faktördür. Biden yönetimi de buna dayanarak, Netenyahu hükümetinin hukuk darbesi girişimini İsrail'in bir iç işi olarak görmediklerini (her iki ülkenin çıkarlarına zarar veren bir adım olarak görülüyor) vurgulayarak tepkisini nadir görülen bir sertlikte ifade edebilmiştir ve iki ülke halkları arasındaki ilişkilerin önemli bir unsurunu oluşturan ortak Batı değerlerine atıf yaparak açıkça seküler tarafı desteklemiştir. Netenyahu'nun hukuk darbesi girişimini erteleme bağlamında geri adım atmış olmasında; seküler cephenin içerideki etkili protesto eylemleri kadar, başta ABD olmak üzere Batı'dan gelen dış baskıların da rolü büyük olmuştur. İki ülke yönetimleri arasındaki siyasi ilişkilerdeki gerilime rağmen, her iki ülkenin özellikle bölgesel güvenlik konularında ortak çıkarları doğrultusunda mevcut sıkı işbirliğinin sürmekte olduğu ve süreceği vurgulanması gereken bir husustur.

Netenyahu hükümeti mevcut bölgesel koşullarda, ABD yönetimi tarafından daha büyük resmin bir gereği olarak Filistin Meselesinin iki devletli bir çözümü (kalıcı sınırlar, Filistinli mültecilerin geri dönüşü konuları dahil) temelinde taraflar arasında müzakerelere yeniden dönülmesi bağlamında; bir inisiyatif başlatılması suretiyle, uluslararası gündemin ön sıralarına taşınmasından kaygı duymaktadır. Bunu engellemek, içinde bulunduğu cendereden kurtulmak ve dikkatleri başka yönlere çekmek amacıyla; Netenyahu yönetimindeki İsrail'in kısa ve orta vadede öngörülebilir bir ülke olmaktan çok, öngörülemez ülke sıfatına yeniden dönmesinin daha muhtemel olduğu göz önünde tutulmalıdır. Kendi iç meseleleri, bölgesel ve küresel koşullar (bölgedeki Rusya ve Çin etkisi, bölgesel ve küresel ölçekte yeniden şekillenme v.s.) dikkate alındığında konu daha iyi anlaşılacaktır.

Sonuç

İsrail’de yaşanmakta olan siyasi gelişmeler (devlet krizi) aslında, “mızrağın artık çuvala sığmadığını ve çuvalı yırtarak çıktığını” göstermektedir. Devletteki fren ve denge sisteminin ortadan kalkması ve yürütmenin çok güçlenmesi halinde; İsrail’in kuruluşundan bugüne, devlet hayatına hâkim olan seküler Yahudi cephesindeki ortak kaygının; İsrail’in sahip olduğu askeri güç kapasitesinin ve nükleer silahların, zamanla; diktatör, gayri ahlaki ve çok radikal dinci ve ırkçı bir anlayışa sahip iktidarın (Nazi Almanya’sı örneğinde olduğu gibi) eline geçebileceği kaygısı olması, çok önemli bir konudur. İsrail’de Seküler cephede yer alan emekli ve aktif güvenlik bürokrasisi, ordu mensupları, iş dünyası, akademi dünyası ile birlikte özellikle ABD başta olmak üzere Batı’daki Yahudi diasporanın baskıları ile arzu edilmeyen bir gidişatın önünü açacak bir hukuk darbesine izin verilmeyeceği bugüne kadar gösterilen tepkilerden ve kararlı duruştan anlaşılmaktadır. Netenyahu liderliğindeki mevcut hükümetin uzun ömürlü olmayacağı söylenebilir. Hükümetin hukuk darbesi girişiminde ısrarcı olması halinde, Netenyahu’nun partisi Likud’un parçalanması büyük bir ihtimal dahilindedir. Bu ise Netenyahu’nun olmadığı ve ultra Ortodoks partiler olmadan yeni bir hükümetin oluşumunu mümkün hale getirebilecek bir siyasi tabloyu ortaya çıkarabilecektir.

İsrail’deki Yahudilerin kendi aralarındaki tüm bu sorunların çözümünün toplumsal uzlaşma ve sözleşme (ahitleşme) ile hazırlanacak laik ve demokratik bir anayasanın kabulü ile mümkün olabileceği açıktır. Bu doğrultudaki taleplerin seküler cephe tarafından dile getiriliyor olması önemlidir. Fakat Filistin Halkı kendi egemen devletine kavuşmadan ve İsrail- Filistin barışı sağlanmadan, sadece Yahudileri kapsayan bir anayasanın kabul edilmesinin ne kadar anlamsız kalacağı da ortadadır. Çünkü hem Yahudilerin kendi aralarındaki çatışma hem de Siyonizm’in başlattığı Yahudi- Filistinli çatışması iç içe geçmiş ve kemikleşmiş iki ciddi meseledir. Filistin Halkı’nı yok saymak akıl dışı bir durumdur.

İsrail’deki Yahudileri bir arada tutan esas faktörün ve ortak hedefin Siyonizm’in de özü olan “Filistin Coğrafyasını Yahudilere vatan yapmak ve

başkenti bir bütün halinde Kudüs olan ve Yahudilere ait bir devlet kurmak” olduğu çok açıktır. Bu nedenle; kısa ve orta vadede; Yahudilerin Filistin Halkına karşı devlet terörünü andıran uygulamalar (ırkçı, ayrımcı, onur kırıcı ve aşağılayan tutum ve davranışlar ve şiddet uygulamaları, tutuklamalar, kısıtlamalar ve mahrum bırakma, yargısız infazlar) işgaller ve devlet destekli Yahudi haydutların toprak gaspları, yeni Yahudi yerleşim yerleri kurulması, sivillerin katledilmesi ile Filistin Halkı’nın gündelik hayatının sürekli terörize edilmesi ve ardından iç ve dış kamuoyunda “terörizme karşı İsrail halkını savunuyorum” iddiası ile kendisine meşruiyet yaratması çabalarını sürdüreceği, Kudüs şehrini ve çevresini (Yahudiler tarafından C Bölgesi olarak tanımlanan) Yahudileştirerek iki devletli çözümü ortadan kaldırma çabalarını sürdüreceği; uzun vadede ise Filistin coğrafyasını tamamen ilhak etme ve Filistinlileri nüfus olarak olabildiğince küçük bir azınlık haline getirme politikalarını sürdüreceği anlaşılmaktadır. Bu ise bölgedeki gerilimi ve kaosu daha da tırmandıracak bir durumdur.

Kaynakça

Alpar, Güray. (2015). Uluslararası İlişkilerde Strateji ve Savaş Kültürünün Gelişimi, Palet Yayınları: Konya.

Calcalist (2022). “After the counting of the votes: what awaits the government on the way?” (“אחרי ספירת הקולות: מה מחכה לממשלה שבדרך?”). <https://m.calcalist.co.il/Article.aspx?guid=hy8p06r4j>, (2.11.2022).

Eichner, Itamar. (2022), <https://www.ynetnews.com/article/bjdulbrzi>, (26.9.2022).

Even, Shmuel. (2021). “The National Significance of Israeli Demographics at the Outset of a New Decade”, <https://strategicassessment.inss.org.il/en/articles/israeli-demographics/>, (July 2021).

Haivry, Ofir. (2018). “Israel’s Demographic Miracle“.

<https://mosaicmagazine.com/essay/israel-zionism/2018/05/israels-demographic-miracle/>, (7.5.2018) .

Herzog. (2022) .<https://www.ynetnews.com/article/ry8ilqggs>, (28.9.2022).

Heyman Tamir, Kaduri Idan, Shelah Ofer.(2022). “Gelen Genelkurmay Başkanı’nun önündeki Güç Oluşturmanın Zorlukları” (“אתגרי בניין הנכנס הכוח שבפני הרמטכ”ל”), <https://www.inss.org.il/he/publication/herzi-halevi/>, (24 October 2022). <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001442629>, (11.4.2023).

Israel Beytenu. (2023), <https://beytenu.org.il>, (Erişim: 2.04.2023).

Karni, Yoav.(2023), “היום שבו נחטפה החוקה הישראלית, לפני 47 שנה”,

Knesset Merkez Seçim Komitesi (2022), “25nci Knesset Seçimlerinin Güvenilir Sonuçları”, (“תוצאות האמת של הבחירות לכנסת ה-52”) <https://votes25.bechiroth.gov.il/>, (1 November 2022).

Milog Sözlük. (2023). <https://milog.co.il> (.) מילוג – עברי – מילוג

Oren, Dori(2023). “A stormy cabinet meeting ended with horizontal cuts and a decision to establish the National Guard”.

<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001443030>
(2.04.2023).

Pilot, Adrian. (2022). “Mevcut Yıkım İçin Bir Mazeret Bulundu” (“הרס הקיים מצא לו תירוץ: אי-שוויון”), https://www.calcalist.co.il/local_news/article/hyqlb007uj, (12.12.2022).

Pnina Sharvit Baruch & Bell E. Yosef,(2023). “Mahkemelerin Bağımsızlığı ve İsrail’in Ulusal Güvenliği”, (“The Independence of the Courts and Israel’s National Security”), https://www.inss.org.il/subjects_tags/the-judicial-overhaul-the-judicial-dimension/ (19.2.2023).

Rossmann-Stolman, Elisheva. (2005). “Zorlu Sistemler Olarak Ordu ve Din: IDF ve Dini

Shaked,Ayelet.(2023). “Birbirini Güçlendiren Yahudi ve Demokratik Değerler” (“יהודית ודמוקרטית: ערכים שמחזקים זה את זה”), <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001443524> (Erişim: 10.4.2023).

Shelah, Ofer. (2022). “מודל השירות הרב- ממדי: הצעה לשינוי מבנה כוח” (“האדם בצה”ל” <https://www.inss.org.il/he/publication/ofer-shelah/>, (September 2022).

Siyonizm” (“צבא ודת במערכות תובעניות: צה”ל והציונות הדתית”), Bar-Ilan Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü- Ramat-Gan, İsrail, (s.276-288).

The Jerusalem Institute for the Security Studies- JISS, “Are The Reserve Forces Prepared For The Next War”, <https://jiss.org.il/en/events/are-the-reserve-forces-prepared-for-the-next-war/>. (Erişim:2.04.2023).

Tikvah. (2016). <https://tikvahfund.org/advanced-institutes-heb/liberalism-conservatism-and-zionism/>,(Erişim tarihi 10.4.2023).

Yesh Atid. (2022), <https://yeshatid.org.il>, (Erişim: 2.04.2023).

Extended Summary

Israel's spirit is Zionism, and its national anthem is Tikvah, which means hope. Contradiction, hypocrisy, confusion, disorder, chaos, conflict and hatred dominate the nature of Israel. While some of the Jewish people defend the character of the state as "Jewish and Democratic", the other part insists on having the character of the "Jewish Religious State". Due to this division that has always existed in the Jewish community, a constitution could not be made. The people who founded the state are the Jews and their children, who gradually migrated to Palestine from different geographies since the 1800s. But there was a people who owned the lands on which a Zionist project was being prepared and had been living there for thousands of years; Palestinian People. In the flow of history, which started with the implementation of the Zionist project in the ancient geography of Palestine and was kneaded with never-ending wars, massacres, conflicts, blood and great pain; Although the Zionist project has made some progress with the support of imperialism, it has not yet reached its goals. In this article, in the context of the state crisis in which the Israeli Jewish community is dragged; The findings obtained by the literature review were examined under two headings, namely, the Dynamics of the Jewish Community's Own and Foreign Relations and Security.

The Zionist spirit had to face two major problems on the basis of demographics: the race between the Jews and the Palestinian population and the rapid increase in the number of Ultra-Orthodox Jews relative to others. After the elections on 1 November 2022, the coalition government formed under the leadership of Netanyahu, in which the ultra-Orthodox parties also participated, has a far-right and radical religious character. The law reform that the government presented to the Knesset caused a strong reaction from the opposition. It would be better to indicate from what date it started for 14 weeks. Mass protests have been going on nationwide for 14 weeks. The secular segment is concerned that the dictatorship will replace the "democracy and the rule of law" and demands a democratic constitution. While the Diaspora and the US administration are giving warnings

to the government, they support the efforts to protect democratic values. It seems unlikely that a compromise ground for a democratic constitution will be formed in the short and medium term. In this study, the effects of this crisis, which the state of Israel has faced, on the future of Israel and the Palestinian people, and its effects on Israel's foreign relations and security policy have been evaluated and some results have been tried to be reached. One of these consequences is that a far-right and ultra-Orthodox government will continue its policy of Judaizing Palestinian lands and violence.